

Saioa, gogoetaren bide literario bat dela esan genezake. Arrokeriarik gabe eta teknikakeriarik gabe, gaur gizonak dituen ainbat galderen azterketak lagunkiro eta errazki egiteko bide berezi eta aberats bat. Saioa ez da erakus-bide bat bezala erabiltzen; idazleak gai horretaz berria duela uste duen puntua inori erakusteko beste asmorik ez du.

Neurriz laburra izaten da, eta bere tokia egunkarietan eta berezkiro espezializatuta landuak diren aldizkarietan ez da izaten, aldizkari literarioetan baizik; gizaldi honetako saioak, artea, literatura eta zientzi-bilaketa uztartzen bait ditu maiz.

Eta bukatzeko, asierako asmo bera azaldu nahi dut: hemen ez dutala literatura moten hixtoriarik egin nahi izandu, eta euskeraz idatzi denaren berririk ere ez dutala eman. Lantxo honek xuxen puntu batean jarri nahi zuela bere begia: izkuntza eta kultura guzietan orokorra den literatura-moten mugaketarako asmo batzuk azaldu.

Beste aldetik, hemen aitatu diran mugaketak ez dira kutsuen beldur; nahasketa eta korapilo batzuen argigarri bakarrik esanak izan dira.

«Ñ» ETA «LL» IDAZTEAREN ALDE

Zatarain-darr Anbroisi

Arantzazu'n onetsitako "OINHARRI" etatik 8'garrenak onela dio:

"Direlako hots bustiez, hau esan diteke: arras leku gutxi gelditzen zaiela, daramagun bidetik bagoaz. Batasunerako onenik, bide honi deritzat:

a) Idatz dezagun, gutxienez, *iñ* eta *ill*, *ñ* eta *ll*'ren orde, hitz adierazkor (expressif) horietakoak ez baldin badira, behin-

tzat (-ño atzizkia daramatenak eta); *baña, baño, oillo*, etc., ez *baña, baño* eta *ollo*. Hitz azkenean, gainera, beti *-in, -il*: gain, zail.

b) Hobe, ordea, *il, in* idaztea soil-soilik, aski bait litzake hori'edozein ohar dedin i hori dela medio, bere euskalkian, hurrengo *l* ete *n* bustiak direla: giputzen artean, esaterako, *ibili, baina, gaintik, laino, min-ondo* idazten dena *ibilli, baña, gaintik, laino* (edota *baña, gañetik, laño*) miñondo irakurri ohi dela".

¿Idazkera orren aldeko arrazoiak? SIC VOLO, SIC JUBEO: STET PRO RATIONE VOLUNTAS. Arantzatu'n entzun nuan arrazoi bakarra' Krutwig'ek karta batean idatzia izan zan: "orrela itzak jatorrago gelditzen dirala", alegia jatorrizko itxuraz gelditzen zaizkigula.

Arrazoi ori txit kaxkarra litzake, egia balitz ere; leenago ere esan edun dut ementxe: idazterakoan itzen jatorria aztertu bear bagenu' bizpairu euskaldun ez beste guztiok euskeraz idazteari utzi egin bearko geniokela. Izkuntza geienetan geienek nola esaten dudenari begiratzen zaio, ez itzaren jatorriari: gaztelaniz *hemos, hueso, Zaragoza* idazten dude, ez *habemos, oso, Caesaraugusta*. Prantzesez ere *livre, livresque* batetik, *librairie, libraire* bestetik, naiz eta laurak latiñezko *liber, libris*'etik eratorriak izan; era berez' latiñezko *liberare* itzetik *libérer, libération* batetik, eta *délivrer, délivrance* bestetik.

Euskeraz ere aukeraterakoan edatuena zein dan begiratu bear genuke: esate baterako *arrañ, artzaiñ* eta *ordaiñ* itzak *arrai, artzai* eta *ordai* baiño askoz ere edatuagoak dira, beraz ñ'dunak aukeratu bear genituke; jatorritik urrerago edo urrunago egoteak eztu zer-egñik. *Mariñel* itza ere euskalki guztietan orrela ebakitzen da, eta orrela idatzi bear genuke; BATASUNA liburuxkan agertzen dan bezala *marinel* idaztea' egiñik geneukan batasuna desagitea da.

Itz bat bizpairu itxuraz darabilgunean' edatuena aukeratu bear dugu. Esate baterako: *gaztaña* itza euskalki guztietakoa da, *gaztaina* eztaikit nongoa, eta *gaztena* berriz Uztaritz, Bai-

gorri eta Aldude'koa. Ori aski litzake denok *gaztaiña* (edo *gaztaña*) idazteko. Baiña geiago ere badugu: jatorrena ere *ñ'duna* dala, naiz batzuk besterik uste edun. Izan ere' itz onen jatorria garbi dago: latinkume guztiek *ñ* otsa adirazten baitude (egia esan *lingua romanescaz* nola esaten dan eztaikit): italeraz eta gascoiñeraz *castagna*, prantzesez *châtaigne*, catalaneraz *castanya*, gaztelaniz *castaña*, portugerez *castanha*. Emen garbi dago *gaztaña* dala zaarrena, eta gaztain, gaztaina eta gaztena aldakuntzak dirala. Orrelako aldakuntzak eztira euskeraz bakarrik gertatu, prantzesez ere ugari dira: *baigner* eta *bain*, *empoigner* eta *poing*, *éteignoir* eta *éteint*, *aillade* eta *ail*, *oeillade* eta *oeil*, *soigner* eta *soin*, *éloigné* eta *loin* (catalaneraz *lluny* eta *llunyá*, biak jatorrizko *ñ* soiñuaz); aipatzen dugun itz berberaz ere bai: *châtain* (gaztaiña-kolore argia). Orrelakoak gogoratuz-kerok' pentsa genezake euskerazko *gain-gaiñeko*, *zain-zaiñean*, *egiña* eta *egin-berria* eta orrelako beste askotan ere gauza berbera gertatu dala: jatorrizkoa sapai-otsa dala, alegia, eta sapai-ots ori letra alkarkoien aurrean bakarrik galtzen dala. Beraz *gaiñ artan*, *artzaiñ aundi bat* eta beste asko orrela idaztea eztala euskaldunik geienon ebakitze-moduari dagokiona bakarrik, baik eta jatorrena ere ori dala.

Beraz orain Krutwig jaunaren iritzia ikertu nai dut; orretarako' BATASUNA liburuxkan *ñ* edo *ll* kenduta agertzen diran eta jatorri argia duden itzak ikertuko ditut.

habaila (A) *abail*, *abaila* (B, G) *habail* (S. P.) *habailla* (L), *habal* (BNc, L, Sc): *abala bat* (BN-ald). (Lh) *abaila*, *abaila* (L); *Hirb abal* BN(H); *habal* S(A); *habaila* L(H-A); *gg.haballa* (BN-uzt, Lf): *zer emazte haballa!* Liburuxkak aukeratua Lapurdi'n bakarrik agertzen zaigu, baiña Lapurdi'ñ ere *abaila* esaten da. Löpelmann'ek dionez' lat. *vallus*, *vannus*'en ttikigarria.

adreilu Iztegiatan 14 itxuretan agertzen da; baiña *adreilu* ezta agertzen. Jatorria gaztelanizko *ladrillo*, beraz jatorrenak *ladrillu* (Azkue'k eztama) eta *adrillu*; gero *dr* errezago ebakitzekeo zerbait aldatu egin dira.

akuilu Iztegietan bederatzi moduz dago, baiña liburuxkako *akuilu* eztago. Jatorria garbi dago: it. aguglione, fr. aiguillon, cat. agulló, port. agulhao, gazt. aguillón > aguijón (muller > mujer bezala). Jatorrena eta edatuena *akuillu*.

apain gazt. apañar, cat. apanyar, port. apanhar, it. impugnare; jatorriz *apaña*, eta emendik *apain-apaña*, *apaindu*.

bainu it. bagno, bagnare; fr. bain, baigner (emen garbi dago euskeraz *iñ* idazkera nola sartu zaigun); g. baño, bañar; cat. bany, banyá; port. banho, banhar. Azkue'k eztama; Lhande'k maiñu L, N, maiñhu S dio; Larrazketa'k mañü, mañhatü. B, G bañu danez'kero' ñ'dunak euskalki guztietan badirala esan, genezake.

beila it. veglia, cat. vetlla, fr. veille (lat. vigilia) béar. belha. Jatorrena eta edatuena *beilla* edo *bella* (AN-b, B, G; Sc (Lk); Hb).

bilatu lat. pilare (compilare, expilare) it. pigliare, fr. piller.

bilau(n) Lat. villanus, gazt. villano. Lhande'k Oih. 496 (bilain) 288 (bilen) eta 283 (bilun) aipatzen ditu; lenengoan *bilau*n dago, besteetan ezer ere ez. Errekondo'tarr Augustin zanari eta nere aita zanari bestela entzun edun nien: ;zura bai *biraba!*, beraz villanu > birau. Iztegiek diodenez' bi ditugu edatuenik: *billau* eta *bilau*n; liburuxkako *bilau* ezta ageri.

bilo Au etzan Batasun-iztgei batean sartzekoa, euskaldunetik laurden batek bakarrik ezagutzen baitu. Lat. pillus, capillus; Azkue'k billo, bilo (ANc, BN), bilho S. Emen latin-kumeek eztude II zaarrik, eta euskeraz ere eztiduri txit edatua.

borrai(n)a, *-oina*. Azkue'k borrai (B, G) burruillu (B-gald), borraña (R), borroin (R), morriun (L-ain), morroin (BN, S), murruiñ (S), murrun (Duv); Lhande'k gaiñera murrion (BN-ald) eta muruñ (S-Fx). Aukera nola egin dan eztakit, baiña liburuxkak eskeintzen dizkigun iru formak

eztira iñon ere agertzen. Corominas'ek dionez' cat. borraja, borratja; cat. dial. borrya; agian euskeraz orrenbeste aldetan agertzen diran sapai-otsak (ñ eta ll) or dude sustraia.

eztainu Lat. stannum, it. stagno, cat. estny, port. estanho, gazt. estaño, fr. étain, béar. estagn. Azkue'k eztama, baiña B, G estañu dala uste dut; Lhande'k estainu H, estañu S(Fx), eztainu (Hb), beraz liburuxkako z orrek Hiribarren'en iztegian egotea beste indarrik eztu. Garbi dago estañu dala edatuena eta jatorrena.

gaztaina Leen aipatu dut. Azkue'k dionez' gaztaiña (c..) kastaiña (R).

goilare fr. cuiller, prov. cuilher, port. colhar > colher (Löpelmann). Azkue'k goillare (BN), koillara (Bc), koillir (L); Lhande'k: gollare N, koillir L, kollara, kollira, kullera, kullida, kullira (H); kuller S (*kullera* zurezko: ikus Haritxelharr'en L'oeuvre poétique de Etchahun, 320 a). Emen ere ll jatorrizkoa da; liburuxkako *goilare* ori iñon ere ezta ageri. "Bakoitzak bere euskalkian bezela ebaki bear duaneko agindu famatuak ¿zer itxura egiten du emen? Euskaldun guztiek itz au ll sapai-otsaz ebakitzen dudenez-kero ¿noren mesedez idatzi bear dugu il? ¿Ez al-litzake obe geinek sapai-otsez ebakitzen dudena ñ edo ll jarriaz idaztea, et ain, il edo n, l (ganean, enganatu, akulu) ebakitzen deneri beren moduz irakurtzeko esatea?

kamaina Azkue'k: kamaiña (B-b-l-oñ, AN-b, G-and); kamain (H) Lhande'k. Oihanarte'k ere *kamaña* idazten zuan: ikus RIEB-4-222a. Harrieta'k *kamain* ematen badu ere'beraz -a atzizkitzat joaz' eztakigu atzizkiarekin nola ebakitzen zuan: kamaina ala kamaiña. Beraz liburuxkaren aukera edonola ere gaizki dago, a errokoa baldin bada alde guztietan *kamaiña* agertzen baita. Corominas'ek dionez (cama) Cameña arag. 'cama de paja o ramaje' Beraz ñ jatorrizkoa da.

*kein*u gazt. guiño, guiñar, fr. clin, cligner, cat. guiny, guinyar. Emen ere jatorrena eta gaiñera euskalki guztietakoa ñ'du-na da.

koinata, -tu Azkue'k eztama; nere ustez koiñadu, koiñata, koiñeta, kuiñadu (B, G). Lhande'k: koinatu C; koñat, koñata (BN, Sal); kuñat, kuñata S (Gèze); goneta L-besk; koinatxa (Hb). Larrazketa'k: küñat, küñata (béar. cuñade anc, béar. cuñate). Lat. cognatus; it. cognato, cognata; cat. conyat, conyada; port. cunhado, cunhada; gazt. cuñado, cuñada. Emen ere ñ jatorrizkoa da; ñ'dunak lapurteraz kanpo danetan agertzen dira, eta Lapurdi'ñ ere itsas-egian ñ eba-kitzen dudela esango nuke.

laba(i)na Löpelmann'ek: lat. lamina; it. lama, pört. lamina; nabela; gal. lamela, fr. lame, lamelle. Corominas'ek: lat. novacula > navacula > port. navalha; cat. dial. navalla, Alto Aragón novalla. Itxuraz *n* eta *l* alkarkoiek toki-trukatzea egin dute, baiña sapai-otsa lengo tokian gelditu da. Dana dala' sapai-otsa jatorrizkoa da.

lami(n)a Azkue'k: lami (AN-b) (V. lamiña); lamina (BN-ald), lamiña (Bc, G-ori, L, S) 1.º lamia, sirena; ...Lhande'k: lami (H) 1.º C lamie, goule, vampire, être fabuleux qui suce, dit-on, le sang des enfants. Lamina N, lamiña L, S (A) lamie, sirène, monstre fabuleux. Itxuraz *lamia* ezta iñongoa, eta *lami* ezta *lamiña*; eta *lamina* Aldude'n bestetan esaten danik zigurki ezta agertzen, beste alde guztietan *lamiña* agertzen da. Benetan: lamia eta lamina aukeratzea batasunaren alde jokatzeko danik eztut ikusten.

leinu Azkue'k: leinu (AN, BN, G?, L, S) baiña berridazten dituan adibideetan garbi dago leiñu ere idazten zala: etzara zure leiñutik eta ethorkitik hastandu (Ax 1.ª-7-14) raza, descendencia, linaje.—2.º (L) familia.—3.º (G?) tribu: Israelko amabi leiñuak (Ur. Matth. XIX-28). Lhande'k: leinu, leiñu C (H), leiñhürü S, leñu (H) V. leinu (Cf. fr. lignée). Beraz jatorrena eta edatuena *leiñu* da.

liho, *linu* Azkue'k: lino, liño (AN, BN, B, G); liñorraxa (AN-b), liñorrazi (Sc) liñondo (Bc, Gc), liñhuzi (BN-baig); liho (BN-ald... L-s). Lhande'k liho L, N (H); linho et dé-

rivés V. liho et composés; liño N, liñu S Var. liho. Beraz lenengo aukera' *liho'* Aldude'n eta Senpere'n bestetan ezta agertzen; bigarrena berriz'*linu'* iñoen ere ez. Eta *liño* (liñu) (Bc, Gc, AN, BN-baig, S) ia euskalki guztietakoa' arrika bota dude. ¿Jatorriz *linum* zala? Corominas'ek: línea, 1490 (liña, h. 1250). Tomado del latín *linea*... (deriv. de *linum*, 'lino' cat. llinatge, disimilación del ant. catalán lliyatge, derivado de llinya, 'línea' (hoy línia): beraz catalanera eta gaztelania dira ñ galdu dudenak, portugeraz ere oraindik *linho* da. Pratzesez *gn* ezta ageri, agian jatorri bereko *ligne* itzarekiñ ez naastearren.

maila it. maglia, gazt. malla, port. malha, fr. maille; *ll* jatorrizkoa da.

maina Azkue'k: maiña (ANc, Bc, Gc, Lc, Sc); maina (L). gazt. maña, port. manha.

mailu Azkue'k: maillu (AN-b, Bc, BN, Sal., Gc, S); Lhande'k: mailu C, maillu S, N mailluka L. Beraz *ll* euskalki guztietan. fr. maillet, béar. malhuc, gaz. martillo, cat. martell, martellet. Corominas'ek: lat. malleus, cast. majo (S. XIII). Larrazketa'k: martellü Sc, BN. Emen ere *ll* jatorrizkoa da eta euskalki guztietakoa.

makila Azkue'k: makila, makilla (c); Lhande'k: makhila L, makhilla C (Cf. lat. bacillum) makila, makilla et composés V. makhila, makhilla. Beraz *ll* euskalki guztietakoa da. Jatorriz bacillum, diminutivo de baculum, bastón. Gg. fr. béquille; beraz *ll* jatorrizkoa da.

marinel Azkue'k: mariñel (AN, B, G, L); Lhande'k: mariñel L (A, Sal.); Haritxelhar jaunak esan zigunez' BN-baig ere bai. Gg. Salaberri'ren Chants Basques liburuan: Ezkontzen balin bazira mariñelarekin. Marinel iñon ere ezta ageri. Len *goilare'*ri buruz esan dudanak emen ere berdin balio du: euskalki guztietan ñ ebakitzen baldin bada, ¿norentzat ari gara *marinel* idazten? Gg. port. marinheiro.

miraku(i)lu Azkue'k mirakuilu (AN, B, G, etx-o, L) mirakulu (BN, L), mirakuru (B, Micol) Lhande'k: mirakuilu, mirakullu C, lat. miraculum. Larrazketa'k: miraküllü. Corominas'ek: milagro 1495, miraglo h. 1300, miraclo h. 1140. Emen ispillu itzean bezala sortutako *ll* dugu: lat. speculum, gazt. spillu h. 950, gazt. espejo; eusk. ispillu (eta espillu), beraz *ll* au ere guretzat jatorrizkoa dela esango nuke.

morroil(o) Azkue'k: morroill (AN-b, L-ain) morroillo (B, G); Lhande'k: morroil C, morroll C (H), morrolla (H) Cf. fr. moraille, ou. v. fr. verrouil. Garbi dago *ll* jatorrizkoa dala: gg. verrouiller, verrouillage. Liburuxkako bigarrena iñon ere ezta ageri.

*motel, mutil Mutill'*en dei-itx bezala *motell* erabiltzen dugu (G), ez motel; motel izen-ondokoa da, ez izena: ori mutil motel bat da, ese es un mozo sin arranque, sin energía; izmotel bat = un tartamudo: gg. "Abendañoxe motela" (XV g. e.). Edatuena, atzizkiarekin' mutilla dala esango nuke, baiña iztegietatik eztago ezer ateratzerik. Jatorriz *ll'*rik etzan, itxuraz.

orapilo, korapilo Ikus *pila*.

pila Corominas'ek dionez' it. *pigliare*'tik (artu, ostu, lapurtu: agian "pilla egiñ eta eraman") Tournier-Lafitte'k: piller = pillatu. Emen ere *ll* jatorrizkoa da.

pozoi(n) Corominas'ek: ponzoña 1335, antiguamente pozón fem. h. 1250. Baliteke euskerazko bi itxurak, pozoi eta pozoiñ, pozón eta ponzoña'tik eratorriak izatea.

sardina Azkue'k: sardiña (B, G, L) xardin (AN-ond, G, L); Lhande'k: sardina C, sardiña C, xardin C (H, A). Itz onen jatorriaz ona zer irakurri ditudan: Webster's New Collegiate Dictionary (Merriam): sardine (F., fr. L. sardina, sarda, fr. Gr. sardene, sarda); Rufo Mendizabal'en Diccionario griego-español'ek sardion eta sard-onyx besterik ez-

tama; The New Webster Dictionary (Grolier): sardine (Fr. sardine, from L. sardinia, so calle because caught near Sardinia). Baiña italeraz ezta Sardinia, baizik eta Sardegna. Gaiñera gg. port. sardinha.

seinale Azkue'k eztama; Lhande'k: seinale, seiñale C (H), seinhale N (Sal). Jatorria garbi dago: fr. signal, gazt. señal, it. segnale. Beste batzuetan bezala' emen ere italerazkoa eta euskerazkoa berdin-berdiñak dira.

tailu ik. *taxu taxu*, *tailu* Azkue'k: *taillu* (L?) manera; (G) *talle*; *taiu* (Bc), *taju* (Gc) traza, porte, estado; *taxu* (AN-b) tanteo, cálculo. Lhande'k: *taillu* I L (A) *manière*, *classe*, *sorte*, *espèce*, *façon*; *thailu*, *thallu* L (H) 1.º *statue*; 2.º *ressemblance*, *semblant*; 3.º *sorte*, *façon*; *talla*, *tallu*, *thallu* (H) V *taillu* I. Beraz Baztan'dik kanpo *taxu* ezta agertzen, eta eztu *taillu*'ren adirazpena, zearo beste itza da; *taillu* Lapurdi'koa da, eta *ll'* duna. Jatorriz *gast. talle*, fr. *taille* it. *taglia*, beraz *ll'* duna.

toil Azkue'k: 1.º (AN, B, G, L) *pez sin escamas*, el más sabroso de los de su especie, vulg. *tollo*. Lhande'k: *toil* V. *thoil*; *thoil*, *tholl* (H) *douille d'une hache*, *d'une bêche*; 2.º *lourd*, *lent*, *apathique*; 3.º (terre) *collante* (béarn. *tolo*). *thoil* L (H) *espèce de poisson*, du genre du congre. De mauvais goût, quand on le prend, on le tue et le rejette à la mer. *thol* V. *thoil* I, II, III. Eztakit zer adirazpenez sartu duden liburuxkan, baiña batasunari buruz egiña baldin bada' uts egiña diduri. Dana dala' naiz *tollo* aldetik, naiz *douille* aldetik' *ll* jatorrizkoa du, eta edatuenik ere *ll'* duna dala esango nuke.

zeinatu Azkue'k: *zeiñatu* (AN-b, B-mu, BN-s, L, R-uzt) *zeinhatu* (BN), *zeinhatü* S; *ziñatu* (B, G) *seiñatu* (B). Lhande'k: *zeinatu*, *zeinhatu* L, N; *zeiñatu* L, N *zinatu*. Larrazketa'k: *zeiñhatü*. *Signare*, se *signer*, beraz *ñ* jatorrizkoa du. Gaiñera *ñ'dunak* AN, B, BN, G, L, R, S, beraz euskalki guztietan; *n'dunak* BN, L. Ikus *goilare*'ri buruz idatzi ditudanak.

zeinu Azkue'k: zeĩnu (AN-b-lez, BN-s, R), seiñu (AN-oy, G-and-ber) siñu (B, G) sino (BN-am). Lande'k: zeinhu, zeinu L N; zeñü. Lat. signum, fr. signe. Edatuenak eta jatorrenak ñ'dunak.

zizeilu Azkue'k: zizaillu (AN-lez..., Gc...) zizailu (L-get), zizalu (G-iruroir) zizelu (BN-baig, G-zeg, L-ain) zizillu (G-gab-us) zuzulu (R), züzülü (S), Lhande'k: zizailu L, züzülü S; zizailu L N, zizeilu L, züzülü S, zizelu N-bidarr; zizillu (H). Cf. lat. solisolum: xuxulu Var. de zizailu, züzülü. Larrazketa'k: züzülü. Naiz eta Löpelmann'ek "solisolum" jatorritzat onartu' eztiot itxura aundirik artzen; *esergailu*'ri tankera aundiagoa artzen diot; agian *eseri* latíñezko sedere da. Dana dala' itzaren tankera jatorrena *zizaillu* da, beste guztiak ortatik eratorriak izan bailitezke, baiña au ez besteetatik. Liburuxkaren aukera liteken txarrene-takoa da, Lapurdi'n bertan ere beste itxurakoak bai baitira, eta Lapurteraz kanpo ezpaita iñon agertzen.

Jatorria aski garbi eztudenak baztertzen baditugu, alegia *abaila*, *mutil* eta *zizailu*, 35 itzetatik 33 ditugu jatorrizko sapai-otsa dudenak, eta bi bakarrik itxuraz euskaldunok ezarriak ditudenak: *billo* eta *lamiña*. Beraz jatorrizko sapai-otsa dudenak eunetik larogei eta amalau gertatu zaizkigu (% 94,3). Ori ikusiz-kero' *iñ* eta *ill* ordez *in* eta *il* idatzirik "jatorrago" gelditzen dirala dionari' "barkatu, baiña oker zagode" erantzun bearke diogu. Garbi dago jatorrenak eta edatuenak *ll* edo *ñ* dudenak dirana, eta sapai-otsak galdu diran eskualdeak beti berberak dirana ere bai, eta eskualde oietan ere eztira sapai-otsak itz guztietan galdu: gogoratu *mariñel* eta *lillura*. Idazle manexek beti *ll*'rik eta *ñ*'rik gabe idazten dudenekoa ere ezta egia: gogoratu Axular, Goietxe (edo "Goyhetché") eta Decrept; esate baterako' ona "Maitena"ren lerro bat:

Miñ ezti horrek hurbill ahal du kausitzen erremedio (RIEB 4-160 a) eta ondorengo aiekan: ixillik, siñesten, bañan, ofizio berriarekiñ Ameriketean, guziak bere gañ, milla libera, pillotan, pillotari, egiñ dute, dotia baño gehiagi bill dezaket.

Beraz manex-euskeraz *ll* eta *ñ* idaztea aski zabaldua da, ziberutarrez arauzkoa da; beraz askozaz errezago da batasuna sapaï-otsak adirazirik egitea alderantziz baiño. Batasunak, ja-tortasunak eta oiturak ao-batez *ll*, eta *ñ* idaztea eskatzen digude: ¿zergatik ez idatzi?

Ontatik aterako nuken ondorioa auxe da: itz barruan, eta itzen bukaeretan letra bakartien aurrean' *ill* eta *iñ* idatzi bear genukela, eta bukaeretan letra alkarkoi aurrean *il* eta *in*: ¿*Gain-gaiñean egiñ al-du? Mutill ori mutil zoroa da.*

* * * * *

Donostia, 73-X-26

HAURRAREN MINTZAIRA BEREZIA ETA EUSKARA

Jacinto Fz. Setien

Esan dezadan lehenik: mintzaira, hizketa, hizkuntza, len-goia... delako hitzok eta berauen eremua bereizten edo mugatzen ez naizela sobera ahalegindu; ez-eta ere, hala berean, beste errealitate hauei buruz: hots, fonema, hitz, etab. Ez dut inola gisa horretako eginkizunik leporatu. Arruntkiago edo ximplekiago jokatu dut. "Haurraren mintzaira berezia" eman diot izenburutzat txostenari; hori bai, euskararen ingurumunduaren barne hartzen dut eta euskarari atxiki natzaio ahal bezain batetan.

Haurrak, gure haur euskaldunak, edozein hizkuntzetako haur orok bezalaxe, hizketa molde bat badu bere berea dena, aski apartekoa eta, helduon mintzairarekin parekatzen badugu behinik behin, hainbat eta hainbat xehetasun bereizgarri erakusten dituena. Horregatik, hau da ene eginkizuna: haurraren mintzabidean sartu eta, zenbait berezitasun gogoan harturik, aditzera ematea.

Hala-eta guztiz, aurrerat jo baino lehen, aipa dezadan, beste